

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-2075-2025-20.11>

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПІД ЧАС НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

КУДРЯВЦЕВА ОЛЕНА АЛЬБЕРТІВНА

кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри дошкільної педагогіки

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
elenakudryavtseva@ukr.net
orcid.org/0000-0003-1785-4064*

Актуальність статті обумовлена потребою в розвитку критичного мислення здобувачів вищої освіти, зокрема бакалаврів дошкільної освіти, з метою ефективної підготовки їх до майбутньої професійної діяльності. Адже сучасний вихователь повинен уміти аргументовано відстоювати свої педагогічні підходи, приймати конструктивну критику, використовувати в освітньому процесі інноваційні технології, прагнути до професійного зростання.

Мета статті – теоретичне обґрунтування розвитку критичного мислення здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності А2 «Дошкільна освіта» в процесі написання курсової роботи з дошкільної педагогіки.

Аналіз наукових джерел показав, що вченими приділяється достатньо уваги розвитку критичного мислення здобувачів під час різних форм організації освітнього процесу в закладі вищої освіти. Але недостатньо розроблено є проблема розвитку критичного мислення майбутніх бакалаврів дошкільної освіти під час організації науково-дослідної роботи, у тому числі в процесі написання кваліфікаційної курсової роботи.

Проаналізовано трактування вченими поняття «критичне мислення здобувачів вищої освіти». Розглянуто підходи науковців до розвитку критичного мислення здобувачів. Запропоновано систему завдань із розвитку критичного мислення майбутніх бакалаврів дошкільної освіти під час написання курсової роботи з дошкільної педагогіки. Представлено критерії оцінювання курсової роботи.

Таким чином, розвинене критичне мислення допомагає майбутнім вихователям ухвалювати зважені рішення, враховуючи індивідуальні особливості дітей, формувати в дошкільників навички самостійного аналізу та рефлексії. Перспективою подальших досліджень вважаємо розробку педагогічних умов розвитку критичного мислення майбутніх бакалаврів дошкільної освіти.

Ключові слова: критичне мислення, розвиток, бакалаври, курсова робота, критерії.

Постановка проблеми. У Законі України «Про освіту» зазначається, що одними з ключових компетентностей здобувача, що потрібні для подальшого успішного життя та професійної діяльності, є критичне й системне мислення, а також здатність логічно обґрунтовувати власну позицію [5].

Участь майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти України в організованій і систематичній науково-дослідній роботі відіграє ключову роль у розвитку їхнього критичного мислення та творчого потенціалу. Це становить важливу частину сучасної системи підготовки висококваліфікованих педагогів. Сучасний вихователь закладу дошкільної освіти поєднує якості як вихователя, так

і дослідника, оскільки ефективне виховання дошкільників потребує вміння критично мислити, аналізувати поведінку дітей, визначати її причини та наслідки, підбирати дієві методи педагогічного впливу та робити обґрунтовані висновки.

Науково-дослідна робота, одним із видів якої є написання кваліфікаційних курсових робіт, передбачає розвиток у здобувачів вищої освіти критичного мислення, пошукових і дослідницьких умінь, систематичну участь у дослідницькій діяльності.

Отже, проблема розвитку критичного мислення здобувачів, у тому числі в процесі науково-дослідної діяльності, зокрема написання курсової роботи, є актуальною та необхідною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток критичного мислення здобувачів вищої освіти досліджували: О. Білер, В. Бутенко, Ю. Волинець, С. Замрозевич-Шадріна, К. Лізак, Л. Месарош, Л. Перетяга, П. Саух, Ю. Семеняко, Г. Цветкова, Т. Шанскова й інші. Аналіз наукових джерел показав, що вченими приділяється достатньо уваги розвитку критичного мислення здобувачів під час різних форм організації освітнього процесу в закладі вищої освіти. Але недостатньо розробленою є проблема розвитку критичного мислення майбутніх бакалаврів дошкільної освіти під час організації науково-дослідної роботи, у тому числі в процесі написання кваліфікаційної курсової роботи.

Мета статті – теоретичне обґрунтування розвитку критичного мислення здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності А2 «Дошкільна освіта» в процесі написання курсової роботи з дошкільної педагогіки.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо трактування вченими поняття «критичне мислення здобувачів вищої освіти».

Дослідники С. Замрозевич-Шадріна, Ю. Семеняко, Л. Перетяга розглядають критичне мислення як одну із цифрових компетентностей, яку потрібно розвивати, тобто здатність оцінити достовірність інформації з мережі Інтернет і спроможність вибрати відповідні навчальні ресурси [3, с. 22].

На думку вченої Ю. Волинець, критичне мислення є особливим видом розумової діяльності, установкою на пошук і знаходження істини; відкритим мисленням, оцінюючим і рефлексійним, розвиток якого відбувається під час накладання нової інформації на життєвий досвід людини [2, с. 194].

Підтримуємо позицію Г. Цветкової, яка пропонує під критичним мисленням здобувачів вищої освіти педагогічних спеціальностей розуміти універсальну навичку сучасної людини, здатність, готовність і вміння ефективно та досконало використовувати мисленеві операції, технології обробки інформації, що забезпечує автономність, усвідомленість, свободу думки, сміливість під час відстоювання власних поглядів, безперервне подо-

лання особистісних когнітивних викривлень, незалежність. Усе це характеризує сучасну, розвинену й гармонійну особистість, що цілеспрямовано визначає шляхи власного професійного розвитку та становлення, впливаючи на навколишній світ, а саме: дітей, батьків і колеґ [6, с. 192].

Проаналізуємо підходи дослідників до розвитку критичного мислення здобувачів вищої освіти.

Дієвим інструментом якісної підготовки здобувачів вищої освіти С. Боярчук вважає науково-методичну лабораторію «Інновації в дошкільній освіті», у якій створено оптимальні умови для навчально-професійної діяльності студентів [1, с. 53].

Українська науковиця М. Чулошнікова розглядає розвиток критичного мислення під час вивчення здобувачами вищої освіти курсу «Художня література для дітей дошкільного віку» [7].

Учені Н. Кравчук, О. Рябошапка досліджують особливості розвитку критичного мислення під час вивчення обов'язкових компонентів освітньої програми «Дошкільна освіта» [4].

Вважаємо, що критичне мислення майбутніх бакалаврів дошкільної освіти доцільніше розвивати під час організації науково-дослідної діяльності, а саме: написання курсової роботи (30 годин за робочою навчальною програмою), яку здобувачі виконують у третьому семестрі навчального року. Для курсової роботи з дошкільної педагогіки за навчальним планом передбачено підсумковий контроль у формі заліку. Кількість балів, необхідних для заліку (не менше ніж 60), здобувач отримує під час написання курсової роботи, виконання всіх видів завдань, у тому числі на розвиток критичного мислення, та її захисту (усна доповідь). Курсова робота допускається до захисту, коли вона відповідає всім вимогам до її написання, пройшла успішну перевірку на плагіат у системі Strike Plagiarizm.

З метою підвищення ефективності розвитку критичного мислення здобувачів вищої освіти факультету дошкільної педагогіки та психології Державного закладу «Південно-український національний педагогічний уні-

верситет імені К. Д. Ушинського» у процесі написання курсової роботи з дошкільної педагогіки було розроблено систему завдань, спрямованих на розвиток цього мислення. Розглянемо їх детальніше.

Перше завдання: зробити критичний аналіз сучасних наукових джерел стосовно вибраної проблеми дослідження. Сучасними джерелами є законодавчі чинні джерела станом оновлення на поточний рік, методична, наукова психолого-педагогічна література за останні десять років. Під час критичного аналізу здобувачі повинні визначити: основну ідею автора, його позицію щодо досліджуваної проблеми, що саме вдалося автору найкраще у її висвітленні, чим його позиція відрізняється від поглядів інших дослідників, у чому полягає його полеміка з ними, які ідеї автора аргументовані особливо переконливо, які викликають суперечки та чому, які аспекти проблеми залишилися нерозкритими у його роботі, а також які завдання можуть бути поставлені для подальшого вивчення цієї проблеми.

Друге завдання: проаналізувати визначення наукових категорій і понять, запропонованих різними авторами; визначити власну позицію та обґрунтувати її. Знайти в науковій літературі 4–5 визначень одного поняття, що стосується теми дослідження. Проаналізувати, чим ці визначення відрізняються між собою, наскільки вони є детальними й обґрунтованими. Висловити власну позицію і запропонувати уточнене (авторське) формулювання цього поняття.

Третє завдання: критично проаналізувати підходи вчених до розв'язання проблеми та сформулювати власне обґрунтоване бачення цієї проблеми. Здобувачам необхідно проаналізувати, які форми, методи, прийоми, засоби, види, стилі та моделі організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти застосовує кожен автор у контексті розв'язання цієї проблеми; визначити позитивні та негативні аспекти запропонованих підходів і обґрунтувати власне бачення шляхів її вирішення.

Четверте завдання: критично проаналізувати досвід роботи педагогів закладу дошкільної освіти щодо розв'язання визначеної про-

блеми. Зокрема, виявити, що саме вдалося реалізувати найуспішніше, з якими труднощами стикалися педагоги, які типові недоліки виявлено у вирішенні цієї проблеми, а також проаналізувати основні причини виявлених ускладнень і недоліків.

П'яте завдання: визначити показники й охарактеризувати рівні сформованості досліджуваної якості в дітей дошкільного віку. Здобувачам потрібно проаналізувати окремі розділи чинних програм розвитку й виховання дошкільників у контексті власної дослідницької проблеми. Визначити, що повинні знати, вміти діти, а також їхні інтереси та мотивацію щодо цієї якості. На основі проведеного аналізу – сформулювати показники досліджуваної якості. За цими показниками детально охарактеризувати високий, середній і низький рівні її прояву в дошкільників. Розробити власну шкалу оцінювання в балах і коректно обґрунтувати систему підрахунку результатів.

Шосте завдання: підібрати доцільні методи діагностики згідно з визначеними показниками. Здобувачам потрібно розробити діагностувальну бесіду для того, щоб виявити ступінь прояву показників зі знань та уявлень дітей; підібрати коректні методи для перевірки їх вмінь і навичок (діагностувальні вправи, тести, ігри, завдання тощо), розробити детальний план спостереження чи іншої діагностувальної методики для виявлення їх інтересів та мотивації.

Сьоме завдання: проаналізувати результати констатувального етапу експериментального дослідження. На основі даних робочих таблиць визначити кількість дітей (як у абсолютних числах, так і у відсотках), які перебувають на високому, середньому та низькому рівнях у двох вікових групах, що беруть участь у педагогічному експерименті. Критично оцінити отримані результати, визначити експериментальну та контрольну групи, обґрунтувати свій вибір.

Восьме завдання: розробити авторську формувальну систему роботи з метою підвищення ефективності розвитку досліджуваної якості. Створити конспекти різних форм організації роботи з дітьми, які є доцільними для вирішення цієї проблеми (конспекти занять,

ігор, екскурсій, свят, розваг тощо). У кожному конспекті коректно вказати всі необхідні компоненти вибраної форми роботи.

Дев'яте завдання: критично проаналізувати результати контрольної частини педагогічного експерименту. Здобувачам потрібно за робочими таблицями виявити, скільки дітей перебувають тепер на високому, середньому та низькому рівнях в експериментальній і контрольній групі. Проаналізувати, які відбулися зміни в обох групах, довести, чи була ефективною формувальна система роботи в експериментальній групі.

Десяте завдання: зробити обґрунтовані висновки щодо всієї науково-дослідної роботи: як за теоретичною частиною, так і за експериментальною. Також було розроблено критерії оцінювання курсової роботи з дошкільної педагогіки:

Відмінно (90–100 А) – курсова робота відповідає вимогам:

1. Якість курсової роботи: за вимогами оформлена титульна сторінка, обсяг курсової роботи не менше ніж 25 сторінок основного тексту комп'ютерного набору, курсова робота є самостійною працею здобувача, у якій подається критичний аналіз наукової психолого-педагогічної літератури з теми дослідження та висвітлюються результати експериментального дослідження; зміст курсової роботи містить всі необхідні складові (вступ, розділ 1 (теоретичний) з двома параграфами, розділ 2 (експериментальний) з трьома параграфами, висновки, список використаних джерел, додатки).

У вступі правильно визначені всі категорії дослідження: актуальність дослідження, мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження, методи дослідження, експериментальна база, структура роботи. Розділ 1 містить два параграфи, у яких розкривається сутність вибраної теми, здобувач зробив критичний аналіз підібраних джерел відповідно до завдань дослідження, проаналізував: поняття (за 4–5 авторами), зробив порівняльний аналіз; підходи вчених до рішення зазначеної проблеми, у тексті є посилання на проаналізовані джерела, посилання відповідають списку використаних джерел.

Розділ 2 містить трипараграфи, у яких описуються процедури виконання педагогічного експерименту: констатувальний експеримент (визначені показники та схарактеризовані рівні досліджуваної якості в дітей, усі показники перевіряються за допомогою коректно підібраних діагностичних методів і авторських методик діагностики; представлені результати у вигляді таблиць, діаграм; є детальний аналіз отриманих результатів; правильно визначені контрольна й експериментальна групи); формувальний експеримент (представлена система роботи з оптимізації рівнів досліджуваної якості в дітей у вигляді грамотно оформлених конспектів ігор, занять, екскурсій тощо); контрольний експеримент (представлені результати діагностики рівнів досліджуваної якості в дітей експериментальної і контрольної груп у таблицях, діаграмах; є критичний аналіз отриманих результатів, висновки стосовно ефективності розробленої формувальної системи роботи).

Висновки (зроблені як за теоретичною, так і за експериментальною частиною дослідження). Список використаних джерел – представлено 25–30 різних видів сучасних джерел, оформлених в алфавітному порядку, за сучасними вимогами. Додатки оформлено за вимогами.

2. Технічні вимоги до оформлення курсової роботи: шрифт – Times New Roman, № 14, інтервал 1,5, параметри сторінки: зверху та знизу – 2,5 см, справа – 1,5 см, зліва – 3 см; вирівнювання тексту за шириною, абзаци 1,25 см, нумерація сторінок – у правому верхньому куті, правильно оформлені посилання.

3. Перевірка на плагіат: курсова робота здобувача допущена до перевірки на плагіат, перевірка пройшла успішно (коефіцієнти подібності в нормі, маніпуляції з текстом відсутні).

4. Захист: здобувач підготував логічну доповідь, у якій змістовно виклав результати теоретичного й експериментального дослідження; дав ґрунтовні відповіді на всі запитання експертів. Доповідь відповідає встановленому регламенту.

5. Здобувач має опубліковану наукову працю (тези, статтю) за темою дослідження.

Добре (82–89 В) – курсова робота відповідає вимогам:

1. Якість курсової роботи: за вимогами оформлена титульна сторінка, обсяг курсової роботи не менше ніж 23 сторінки основного тексту комп'ютерного набору, вона є самостійною працею здобувача, де подається критичний аналіз наукової літератури з теми дослідження, висвітлюються результати експериментального дослідження; зміст курсової роботи містить всі складові (вступ, розділ 1 (теоретичний) з двома параграфами, розділ 2 (експериментальний) з трьома параграфами, висновки, список використаних джерел, додатки).

У вступі правильно визначені всі категорії дослідження. Розділ 1 містить два параграфи, у яких розкривається сутність вибраної теми, здобувач зробив критичний аналіз підібраних джерел відповідно до завдань дослідження, проаналізував: поняття (за 2–3 авторами), зробив порівняльний аналіз; підходи вчених до рішення зазначеної проблеми, у тексті є посилання на проаналізовані джерела, посилання відповідають списку використаних джерел.

Розділ 2 містить три параграфи, у яких описуються процедури виконання педагогічного експерименту: констатувальний експеримент (визначені показники та схарактеризовані рівні досліджуваної якості в дітей, усі показники перевіряються за допомогою коректно підібраних діагностичних методів і авторських методик діагностики; представлені результати у вигляді таблиць; є детальний аналіз отриманих результатів; правильно визначені контрольна й експериментальна групи); формувальний експеримент (представлена система роботи з оптимізації рівнів досліджуваної якості в дітей у вигляді конспектів, є несуттєві помилки в оформленні); контрольний експеримент (представлені результати діагностики рівнів досліджуваної якості в дітей експериментальної та контрольної груп у таблицях; є критичний аналіз отриманих результатів, висновки стосовно ефективності розробленої формувальної системи роботи).

Висновки (зроблені за теоретичною і експериментальною частинами дослідження).

Список використаних джерел – представлено 25–30 різних видів сучасних джерел, оформлених в алфавітному порядку, за сучасними вимогами. У додатках наявні несуттєві помилки.

2. Наявні несуттєві помилки технічного характеру, нумерація сторінок – у правому верхньому куті, правильно оформлені посилання.

3. Перевірка на плагіат: курсова робота здобувача допущена до перевірки на плагіат, перевірка пройшла успішно (коефіцієнти подібності в нормі, маніпуляції з текстом відсутні).

4. Захист: здобувач підготував логічну доповідь, у якій змістовно виклав результати теоретичного й експериментального дослідження; дав відповіді на всі запитання експертів. Доповідь відповідає регламенту.

5. Здобувач не має опублікованої наукової праці за темою дослідження.

Добре (74–81 С) – курсова робота відповідає зазначеним вимогам:

1. Якість курсової роботи: за вимогами оформлена титульна сторінка, обсяг курсової роботи не менше ніж 23 сторінки основного тексту комп'ютерного набору, курсова робота є самостійною працею здобувача, у якій подається аналіз наукової літератури з теми дослідження, висвітлюються результати експериментального дослідження; зміст курсової роботи містить всі складові (вступ, розділ 1 (теоретичний) з двома параграфами, розділ 2 (експериментальний) з трьома параграфами, але іноді параграфи названі недоречно; висновки, список використаних джерел, додатки).

У вступі є несуттєві помилки у визначенні категорій дослідження. Розділ 1 містить два параграфи, у яких розкривається сутність вибраної теми, здобувач зробив аналіз підібраних джерел відповідно до завдань дослідження, проаналізував: поняття (за двома авторами), зробив порівняльний аналіз; незмістовно проаналізовано підходи вчених до рішення зазначеної проблеми, у тексті є посилання на проаналізовані джерела, посилання іноді не відповідають списку використаних джерел.

Розділ 2 містить три параграфи, у яких описуються процедури виконання педагогічного експерименту: констатувальний експеримент (визначені показники (іноді некоректно) та схарактеризовані рівні досліджуваної якості в дітей, усі показники перевіряються за допомогою коректно підібраних діагностичних методів і авторських методик діагностики; представлені результати тільки у вигляді таблиць; стислий аналіз отриманих результатів; правильно визначені контрольна й експериментальна групи); формувальний експеримент (представлена система роботи з оптимізації рівнів досліджуваної якості в дітей у вигляді конспектів, наявні помилки в їх оформленні (неправильно визначена мета, немає правил гри, результату тощо)); контрольний експеримент (представлені результати діагностики рівнів досліджуваної якості в дітей експериментальної і контрольної груп тільки в таблицях; стислий аналіз отриманих результатів, немає висновків стосовно ефективності розробленої формувальної системи роботи).

Висновки (зроблені переважно за експериментальною частиною дослідження). Список використаних джерел – представлено 23–25 різних видів сучасних джерел, оформлених в алфавітному порядку, за сучасними вимогами. У додатках є несуттєві помилки.

2. Наявні помилки технічного характеру, неправильно проставлена нумерація сторінок, посилання іноді не відповідають списку джерел.

3. Перевірка на плагіат: курсова робота допущена до перевірки на плагіат, перевірка пройшла успішно (коефіцієнти подібності в нормі, маніпуляції з текстом відсутні).

4. Захист: здобувач підготував доповідь, у якій змістовно виклав результати теоретичного й експериментального дослідження; дав відповіді не на всі запитання експертів (1–2). Доповідь відповідає регламенту.

5. Здобувач не має опублікованої наукової праці за темою дослідження.

Задовільно (64–73 D) – курсова робота відповідає вимогам:

1. Якість курсової роботи: за вимогами оформлена титульна сторінка, обсяг курсо-

вої роботи не менше ніж 21 сторінка основного тексту комп'ютерного набору, курсова робота є самостійною працею здобувача, у якій подається аналіз наукової літератури з теми дослідження, висвітлюються результати експериментального дослідження; зміст курсової роботи містить всі необхідні складові (вступ, розділ 1 (теоретичний) з двома параграфами, розділ 2 (експериментальний) з трьома параграфами, назви деяких параграфів не розкривають сутності педагогічного дослідження; висновки, список використаних джерел, додатки).

У вступі є помилки (неправильно визначені деякі завдання дослідження, некоректно підібрані методи) у визначенні категорій дослідження. Розділ 1 містить два параграфи, у яких розкривається сутність вибраної теми, здобувач зробив аналіз підібраних джерел відповідно до завдань дослідження, проаналізував: поняття (за одним автором); зазначено недостатньо дослідників проблеми; не проаналізовано підходи вчених до рішення зазначеної проблеми, у тексті є посилання на проаналізовані джерела, більшість посилань не відповідають списку використаних джерел.

Розділ 2 містить три параграфи, у яких описуються процедури виконання педагогічного експерименту: констатувальний експеримент (визначена недостатня кількість показників (іноді некоректно) та стисло схарактеризовані рівні досліджуваної якості в дітей, деякі показники не перевіряються за допомогою коректно підібраних діагностичних методів і авторських методик діагностики; представлені результати тільки у вигляді таблиць; некоректний і стислий аналіз отриманих результатів; правильно визначені контрольна й експериментальна групи); формувальний експеримент (представлено систему роботи з оптимізації рівнів досліджуваної якості в дітей у вигляді тільки одного конспекту, наявні помилки в оформленні конспектів (неправильно визначена мета, немає правил гри, результату тощо)); контрольний експеримент (представлені результати діагностики рівнів досліджуваної якості в дітей експериментальної і контрольної груп тільки в таблицях; некоректний ф стислий аналіз отриманих

результатів, немає висновків стосовно ефективності розробленої формуальної системи роботи).

Висновки (зроблені переважно за теоретичною частиною дослідження). Список використаних джерел – представлено 20–23 різні види сучасних джерел, оформлених в алфавітному порядку, за сучасними вимогами. У додатках є помилки.

2. Наявні помилки технічного характеру, неправильно проставлена нумерація сторінок, іноді немає вирівнювання за шириною, абзаців, посилання неправильно оформлені.

3. Перевірка на плагіат: курсова робота здобувача допущена до перевірки на плагіат, перевірка пройшла успішно (коефіцієнти подібності в нормі, маніпуляції з текстом відсутні).

4. Захист: здобувач підготував нелогічну доповідь, у якій незмістовно виклав результати теоретичного й експериментального дослідження; дав відповіді не на всі запитання експертів (2–3). Доповідь не відповідає регламенту.

5. Здобувач не має опублікованої наукової праці за темою дослідження.

Задовільно (60–63 Е) – курсова робота відповідає вимогам:

1. Якість курсової роботи: за вимогами оформлена титульна сторінка, обсяг курсової роботи не менше ніж 20 сторінок основного тексту комп'ютерного набору, курсова робота є самостійною працею здобувача, у якій подається поверховий аналіз наукової літератури з теми дослідження та висвітлюються результати експериментального дослідження; зміст курсової роботи містить всі необхідні складові (вступ, розділ 1 (теоретичний) з двома параграфами, розділ 2 (експериментальний) з трьома параграфами, назви деяких параграфів не розкривають сутності педагогічного дослідження, назви параграфів розділу 2 не розкривають логіки педагогічного експерименту; висновки, список використаних джерел, додатки).

У вступі є помилки (неправильно визначені мета, завдання дослідження, об'єкт, предмет дослідження, некоректно підібрані методи) у визначенні категорій дослідження. Розділ 1 містить два параграфи, у яких роз-

кривається сутність вибраної теми, здобувач зробив поверховий аналіз підібраних джерел відповідно до завдань дослідження, проаналізував: деякі поняття (за одним автором); дослідники проблеми майже не представлені; не проаналізовано підходи вчених до рішення зазначеної проблеми, у тексті немає або майже немає посилань на проаналізовані джерела, більшість посилань не відповідають списку джерел.

Розділ 2 містить три параграфи, у яких описуються процедури виконання педагогічного експерименту: констатувальний експеримент (визначено мало показників (іноді некоректно) та схарактеризовані рівні досліджуваної якості в дітей не за визначеними показниками, деякі показники не перевіряються за допомогою коректно підібраних діагностичних методів і авторських методик діагностики; представлені результати тільки у вигляді таблиць (наявні помилки в таблицях); некоректний і стислий аналіз отриманих результатів; правильно визначені контрольна й експериментальна групи); формульний експеримент описано стисло (представлено стисло систему роботи з оптимізації рівнів досліджуваної якості в дітей у вигляді тільки одного стислого конспекту, наявні помилки в оформленні (неправильно визначена мета, немає правил гри, результату і т. ін.)); контрольний експеримент описано стисло (представлені результати діагностики рівнів досліджуваної якості в дітей експериментальної і контрольної груп тільки в таблицях (наявні помилки в таблицях); некоректний і стислий аналіз отриманих результатів, немає висновків стосовно ефективності розробленої формуальної системи роботи).

Висновки зроблені некоректно. Список використаних джерел – представлено 20 різних видів сучасних джерел (іноді зустрічаються несучасні джерела), оформлених в алфавітному порядку, за сучасними вимогами. У додатках є помилки.

2. Є багато помилок технічного характеру, неправильно проставлена нумерація сторінок, іноді немає вирівнювання за шириною, абзаців тощо, посилання неправильно оформлені або їх взагалі чи майже немає.

3. Перевірка на плагіат: курсова робота здобувача допущена до перевірки на плагіат, перевірка пройшла успішно (коефіцієнти подібності в нормі, маніпуляції з текстом відсутні).

4. Захист: здобувач підготував нелогічну доповідь, у якій поверхово виклав результати теоретичного й експериментального дослідження; дав відповіді не на всі запитання експертів (3–4). Доповідь не відповідає регламенту.

5. Здобувач не має опублікованої наукової праці за темою дослідження.

Незадовільно (35–59 FX) – курсова робота відповідає не всім вимогам:

1. Якість курсової роботи: за вимогами оформлена титульна сторінка, обсяг курсової роботи менше ніж 20 сторінок основного тексту комп'ютерного набору, курсова робота є самостійною працею здобувача, у якій подається фрагментарний аналіз наукової літератури з теми дослідження, висвітлюються результати експериментального дослідження; зміст курсової роботи містить не всі складові (вступ, розділ 1 (теоретичний) з двома параграфами, розділ 2 (експериментальний) – представлено тільки констатувальний експеримент, назва параграфа не розкриває сутності педагогічного дослідження та логіки педагогічного експерименту; висновки, список використаних джерел, додатки).

У вступі є помилки у визначенні більшості категорій дослідження. Розділ 1 містить два параграфи, у яких не розкривається сутність вибраної теми, розділ 1 оформлено не за вимогами, проаналізовано одне поняття (за одним автором); дослідники проблеми не представлені; не проаналізовано підходи вчених до рішення проблеми, у тексті немає посилань на проаналізовані джерела.

Розділ 2 містить один параграф, у якому описуються процедури виконання педагогічного експерименту: констатувальний експеримент (показники визначено неправильно, не схарактеризовані рівні досліджуваної якості в дітей за визначеними показниками, деякі показники не перевіряються за допомогою коректно підібраних діагностичних методів і авторських методик діагностики; методи

підібрані некоректно, результати не представлені в таблицях; некоректний і стислий аналіз отриманих результатів; неправильно визначені контрольна й експериментальна групи); немає опису формувального й контрольного експерименту.

Висновків немає. Список використаних джерел – представлено менше ніж 20 різних видів джерел, наявні багато несучасних джерел, оформлених в алфавітному порядку, не за сучасними вимогами. Додатків немає.

2. Є багато помилок технічного характеру, неправильно проставлена нумерація сторінок, немає вирівнювання по ширині, абзаців і т. ін., посилань взагалі немає.

3. Перевірка на плагіат: курсова робота не допущена до перевірки на плагіат, потрібно її допрацювати.

4. Здобувач не має опублікованої наукової праці за темою дослідження.

Незадовільно (0–34 F) – курсова робота не відповідає більшості вимог:

1. Якість курсової роботи: за вимогами оформлена титульна сторінка, обсяг курсової роботи менше ніж 15 сторінок основного тексту комп'ютерного набору, курсова робота є самостійною працею здобувача, у якій подається фрагментарний аналіз наукової літератури не за темою дослідження, не висвітлюються результати експериментального дослідження; зміст курсової роботи містить не всі необхідні складові (вступу немає, розділ 1 (теоретичний) з двома параграфами, розділ 2 (експериментальний) – представлено теоретичний параграф, його назва не розкриває сутності педагогічного дослідження та логіки педагогічного експерименту; висновки, список використаних джерел, додатки).

У вступі є помилки у визначенні більшості категорій дослідження. Розділ 1 містить два параграфи, у яких не розкривається сутність вибраної теми, розділ 1 оформлено не за вимогами, не проаналізовано жодне поняття; дослідники проблеми не представлені; не проаналізовано підходи вчених до рішення проблеми, у тексті немає посилань на проаналізовані джерела. Розділ 2 містить один параграф, у якому не описується процедура виконання педагогічного експерименту: пред-

ставлено теоретичний параграф; немає опису констатувального, формувального і контроль-ного експерименту.

Висновків немає. Список використаних джерел не відповідає темі курсової роботи, наведено менше ніж 15 джерел, багато несучасних, оформлених не в алфавітному порядку, не за сучасними вимогами. Додатків немає.

2. Багато помилок технічного характеру, неправильно проставлена нумерація сторінок, посилань взагалі немає.

3. Перевірка на плагіат: курсова робота не допущена до перевірки на плагіат, потрібно її переробити.

4. Здобувач не має опублікованої наукової праці за темою дослідження.

Висновки. Розвиток критичного мислення є важливим аспектом професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільної освіти. У сучасному світі, де інформаційний потік є надзвичайно насиченим, здатність аналізувати, оцінювати й осмислювати отримані дані стає необхідною навичкою для ефективної педагогічної діяльності. Розвиток критичного мислення є важливим компонентом підготовки сучасного вихователя. Воно забезпечує високу якість освітнього процесу, сприяє формуванню незалежної та гармонійної особистості педагога, позитивно впливає на виховання майбутнього покоління.

Перспективою подальших досліджень вважаємо розробку педагогічних умов розвитку критичного мислення майбутніх бакалаврів дошкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боярчук С. І. Використання інновації у професійно-мовленнєвій діяльності майбутніх вихователів. *Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи*. 2024. № 6. С. 50–56.
2. Волинець Ю. О. Критичне мислення як необхідна складова професійної компетентності сучасного дошкільного педагога. *Історія та філософія освіти в незалежній Україні: контрверзи сучасного наукового пізнання : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю*, 8 червня 2021 р. Київ : Педагогічна думка, 2021. С. 194–197.
3. Замрозевич-Шадріна С. Р., Семеняко Ю. Б., Перетяга Л. Є. Вплив цифровізації на підготовку здобувачів спеціальності «Дошкільна освіта». *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом*. 2024. № 4 (63). С. 19–22.
4. Кравчук Н. П., Рябошапка О. В. Розвиток soft skills майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі вивчення обов'язкових компонентів освітньої програми дошкільна освіта. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 7 (13). С. 594–608.
5. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Дата оновлення: 16.03.2025 (підстава – 4250-IX) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 25.03.2025).
6. Цветкова Г. Г. Критичне мислення як провідна компетентність фахівців спеціальності дошкільна освіта та початкова освіта. *Освітньо-науковий простір*. 2023. Вип. 5 (2). С. 187–198.
7. Чулошнікова М. О. Формування навичок аналітичного мислення та мотивації до професійного удосконалення у студентів педагогічних спеціальностей гуманітарного спрямування. *Інноваційні програми і проекти в психології, педагогіці, освіті : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції*, 13–14 березня 2020 р. Одеса : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2020. С. 130–136.

DEVELOPMENT OF CRITICAL THINKING IN FUTURE BACHELORS DURING COURSEWORK WRITING

KUDRIAVTSEVA OLENA ALBERTIVNA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Preschool Pedagogy

The state institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky"

Introduction. The relevance of the article is due to the need to develop critical thinking among higher education students, in particular bachelors of preschool education, in order to effectively prepare them for future professional activities. After all, a modern educator must be able to defend his pedagogical approaches with arguments, accept constructive criticism, use innovative technologies in the educational process, and strive for professional growth.

The purpose of the article is to provide a theoretical justification for the development of critical thinking among students of the first (bachelor's) level of higher education in the specialty A2 "Preschool Education" in the process of writing coursework in preschool pedagogy.

Methods: analysis, synthesis, specification, generalization, comparison were used when processing scientific sources, considering scientists' approaches to the development of critical thinking; idealization was used when developing criteria for evaluating coursework.

Results. The interpretation of the concept of "critical thinking of higher education students" by scientists was analyzed. The approaches of scientists to the development of critical thinking of applicants are considered (creation of a scientific and methodological laboratory "Innovations in preschool education", the course "Fiction for preschool children", study of mandatory components of the educational program "Preschool education"). A system of tasks for the development of critical thinking of future bachelors of preschool education when writing coursework on preschool pedagogy is proposed. Criteria for evaluating the coursework are presented.

Originality. Analysis of scientific sources showed that scientists pay enough attention to the development of critical thinking of applicants during various forms of organizing the educational process in a higher education institution. However, the problem of developing critical thinking in future bachelors of preschool education during the organization of scientific and research work, including in the process of writing a qualification coursework, is not sufficiently developed.

Conclusions. Thus, developed critical thinking helps future educators make informed decisions, taking into account the individual characteristics of children, and develop skills of independent analysis and reflection in preschoolers. We consider it appropriate to recommend using a system of tasks for the development of critical thinking and the proposed criteria for evaluating coursework in the educational process of applicants for the first (bachelor's) level of higher education in the specialty A2 "Preschool Education". We consider the development of pedagogical conditions for the development of critical thinking of future bachelors of preschool education to be a prospect for further research.

Key words: critical thinking, development, bachelors, coursework, criteria.

REFERENCES

1. Boiarchuk, S.I. (2024). Vykorystannia innovatsii u profesiino-movlennievii diialnosti maibutnikh vykhovateliv [Use of innovation in the professional and speech activities of future teachers]. *Pedahohichna innovatyka: suchasnist ta perspektyvy*, (6), 50–56.
2. Volynets, Yu.O. (2021, 8 chervnia). Krytychne myslennia yak neobkhidna skladova profesiinoi kompetentnosti suchasnoho doshkilnoho pedahoha [Critical thinking as a necessary component of professional competence of a modern preschool teacher]. *Istoriia ta filosofii osvity v nezalezhnii Ukraini: kontroverzy suchasnoho naukovo-piznannia* [History and philosophy of education in independent Ukraine: controversies of modern scientific knowledge]: materialy vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu. Kyiv (pp. 194–197). Pedahohichna dumka.
3. Zamrozevych-Shadrina, S.R., Semeniako, Yu.B., & Peretiaha, L.Ye. (2024). Vplyv tsyfrovizatsii na pidhotovku zdobuvachiv spetsialnosti "Doshkilna osvita" [The impact of digitalisation on the training of applicants for the speciality "Preschool Education"]. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi akademii upravlinnia personalom*, 4 (63), 19–22.
4. Kravchuk, N.P., & Riaboshapka, O.V. (2023). Rozvytok "soft skills" maibutnikh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity u protsesi vyvchennia oboviazkovykh komponentiv osvitnoi prohramy doshkilna osvita [Development of "soft skills" of future educators of preschool education institutions in the process of studying mandatory components of the educational program Preschool Education]. *Visnyk nauky ta osvity*, 7 (13), 594–608.
5. Pro osvitu: Zakon Ukrainy [On education: Law of Ukraine] № 2145-VIII. (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
6. Tsvietkova, H.H. (2023). Krytychne myslennia yak providna kompetentnist fakhivtsiv spetsialnosti doshkilna osvita ta pochatkova osvita [Critical thinking as a leading competence of specialists in preschool and primary education]. *Osvitno-naukovyi prostir*, 5 (2), 187–198.
7. Chuloshnikova, M.O. (2020, 13–14 bereznia). Formuvannia navychok analitychnoho myslennia ta motyvatsii do profesiinoho udoskonalennia u studentiv pedahohichnykh spetsialnostei humanitarnoho spriamuvannia [Formation of analytical thinking skills and motivation for professional improvement in students of pedagogical specialties of the humanitarian direction]. *Innovatsiini prohramy i proekty v psykholohii, pedahohitsi, osviti* [Innovative programs and projects in psychology, pedagogy, education]: materialy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Odesa (pp. 130–136). HO "Instytut innovatsiinoi osvity".